

ND-115

November-2024

M.Com., Sem.-III

**504 (EA) : Management Accounting-I
(New)**

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ અને નાણાકીય હિસાબી પદ્ધતિ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો. સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિની મર્યાદાઓ ચર્ચો. 14

અથવા

1. 'નોવા' લિમિટેડ વસ્તુ 'ગોલ્ડ'નું ઉત્પાદન કરે છે. અને તેના પ્રત્યક્ષ માલસામાન ખર્ચ અંગે નીચે મુજબ અંદાજ મુકવામાં આવ્યો છે : 14

માલસામાન 'T' : દરેક 'ગોલ્ડ'ના એકમ માટે 30 એકમો, ₹ 60ના ભાવે

ઉપરોક્ત બજેટમાં સમાવેશ બાદ માલસામાન 'T'ની કિંમત વધીને એકમદીઠ ₹ 90 થવા પામી. આ માહિતીના સંદર્ભમાં સંચાલકોએ કરેલા બજાર અભ્યાસ પ્રમાણે માલસામાન 'L' અગાઉના માલસામાન 'T'ના અવેજ તરીકે ચાલી શકે તેમ છે અને તે એકમદીઠ ₹ 78ના ભાવે મળે તેમ છે.

બજેટ સમયના અંતે માલસામાન પડતરના પત્રક મુજબ એમ જણાયું છે કે વસ્તુ 'ગોલ્ડ'ના 1000 એકમો તૈયાર કરવા માટે માલસામાન 'T' નીચે મુજબ વપરાયો :

વપરાયેલ જથ્થો : 33000 એકમો, એકમદીઠ ₹ 90.60ની પડતર પ્રમાણે.

માલસામાન ખર્ચ અંગેના વિચલનોનું નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે પૃથક્કરણ કરો :

(i) પ્રણાલિકાગત વિચલન પૃથક્કરણ પદ્ધતિ પ્રમાણે

(ii) વૈકલ્પિક પડતર અભિગમના આધારે

સંચાલનની દૃષ્ટિએ આ બંને અભિગમોમાં રહેલા તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

2. વિઝડમ કેમિકલ્સ કંપની લિમિટેડ PT અને MN નામની બે વસ્તુઓ નીચે મુજબનો કાચોમાલ ભેગો કરીને બનાવે છે, જેનું પ્રમાણ નીચે મુજબ છે : 14

કાચો માલ	વસ્તુ PT	વસ્તુ MN
P	80%	—
T	20%	—
M	—	50%
N	—	50%

PT અને MNથી તૈયાર થયેલ વસ્તુનું વજન તેના કાચા-માલના વજન જેટલું જ છે.

ડિસેમ્બર માસ દરમિયાન PT વસ્તુનું 120 ટન અને MN વસ્તુનું 400 ટન વેચાણ થશે એવો અંદાજ છે.

ડિસેમ્બર માસ દરમિયાન ખરેખર અને અંદાજી સ્ટોક નીચે મુજબ છે :

	ખરેખર સ્ટોક (1લી ડિસેમ્બર) જથ્થો (ટન)	અંદાજી સ્ટોક (31મી ડિસેમ્બર) જથ્થો (ટન)
કાચો માલ		
P	30	40
T	20	80
M	400	600
N	500	400
વસ્તુ		
PT	20	10
MN	100	120

ડિસેમ્બર માસ દરમિયાન માલ-સામાનની ખરીદકિંમત નીચે મુજબ અંદાજાય છે :

માલસામાન	ટનદીઠ પડતર (₹)
P	250
T	200
M	50
N	100

બધો જ માલસામાન 5મી ડિસેમ્બરના રોજ ખરીદાશે.

તૈયાર કરો :

- (1) ડિસેમ્બર માસ માટે ઉત્પાદન અંદાજપત્ર
- (2) ડિસેમ્બર માસ માટે માલસામાનની જરૂરિયાતનું અંદાજપત્ર
- (3) ડિસેમ્બર માસ માટે માલસામાનના ખર્ચ સહિત માલસામાગ્રી ખરીદીનું અંદાજપત્ર

અથવા

2. અંદાજપત્રીય અંકુશ એટલે શું ? અંદાજપત્રીય અંકુશના ફાયદાઓ અને મર્યાદાઓ સમજાવો અને સર્વગ્રાહી બજેટ (માસ્ટર બજેટ) પર ટૂંકનોંધ લખો.

3. મનોજ લિમિટેડ દ્વારા પોતાની પેદાશ 'પાદુકા' માટે પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવેલ છે. કંપનીના સંચાલકો દ્વારા 2023-24ના વર્ષ માટે નીચેની માહિતી પૂરી પાડવામાં આવે છે. આ માહિતીના આધારે તમે આંશિક પદ્ધતિ પ્રમાણે જરૂરી ખાતાં તૈયાર કરો :

14

વિગત	પ્રમાણ (₹)	ખરેખર (₹)	વિચલનનું નામ	રકમ (₹)
માલસામાન	36,000	37,000	માલસામાન ભાવ વિચલન	- 400
			માલસામાન વપરાશ વિચલન	-600
મજૂરી	43,200	43,600	મજૂરી દર વિચલન	+ 400
			મજૂર કાર્યક્ષમતા વિચલન	- 800
ચલિત પરોક્ષ ખર્ચ	54,000	54,200	ચલિત શિરોપરી ખર્ચ વિચલન	+ 1000
			ચલિત શિરોપરી કાર્યક્ષમતા વિચલન	- 1,200
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ	32,000	32,600	સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ વિચલન	-600
કુલ પડતર	1,65,200	1,67,400		-2,200
વેચાણ	2,40,000	2,40,000		-
નફો	74,800	72,600		-2,200

અથવા

3. 'એકાકી યોજના' અને 'આંશિક યોજના'નો તફાવત આપો. 14
4. વિચલનોની તપાસના વિવિધ મોડેલો સમજાવો. 14

અથવા

4. (A) મોમાઈ લિમિટેડ પોતાની ફેક્ટરીમાં પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. ભૂતકાળના હિસાબો પરથી જણાય છે કે સરેરાશ માસિક ₹ 12,000 લેખે માલસામાન ખર્ચ વિચલન થવા પામે છે. આ વિચલનનું કારણ શોધી શકાય અને તેને દૂર કરી શકાય તો તે માટે બે માસનો સમય અનિવાર્ય છે. આવું કારણ દૂર થતા બે માસ સુધી લાભકારક અસર રહે તેવી ધારણા છે.
- વિચલનની તપાસનો ખર્ચ ₹ 2,000 થાય તેમ છે. વિચલનનું કારણ દૂર કરવા માટે થતો ખર્ચ ₹ 4,000 છે અને કારણ શોધાય તેવી સંભાવના 0.40 જેટલી છે.
- વિચલનની તપાસ આરંભવી જોઈએ ? શા માટે ? તપાસ જરૂરી બને તે રીતે કારણ શોધી શકાય તેવી ન્યૂનતમ સંભાવના કેટલી ? 7

(B) નોંધ લખો : વિચલન વિશ્લેષણના હેતુઓ 7

5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો : (ગમે તે સાત) 14

(1) જ્યાં _____ પદ્ધતિ પૂર્ણ થાય ત્યારે સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિની શરૂઆત થાય છે.

(a) નાણાકીય હિસાબી

(b) પડતર હિસાબી

(c) માનવ સંપત્તિ હિસાબી

(d) ફૂગાવાલક્ષી હિસાબી

- (2) નાણાકીય હિસાબી પદ્ધતિની માહિતી પ્રાથમિક રીતે _____ માટે હોય છે.
 (a) બાહ્ય ઉપયોગકર્તા (b) આંતરિક ઉપયોગકર્તા
 (c) કર્મચારીઓ (d) બેંક
- (3) સંચાલકીય હિસાબી પદ્ધતિ શબ્દ સૌપ્રથમ ક્યારે વપરાયો ?
 (a) 1940 (b) 1950 (c) 1960 (d) 1970
- (4) કામગીરી વિચલન = _____.
 (a) મૂળ પ્રમાણો - સુધારેલ પ્રમાણો (b) સુધારેલ પ્રમાણો - ખરેખર પરિણામ
 (c) મૂળ પ્રમાણો - ખરેખર પરિણામ (d) આમાંથી એકપણ નહીં
- (5) નીચેનામાંથી કયું બજેટ અંદાજપત્રીય પ્રણાલીનું પ્રથમ પગલું છે અને બાકીના અંદાજપત્રો તેના પર આધારિત છે ?
 (a) રોકડ અંદાજપત્ર (b) ઉત્પાદન અંદાજપત્ર
 (c) વેચાણ અંદાજપત્ર (d) સર્વગ્રાહી અંદાજપત્ર
- (6) અંદાજપત્રીય અંકુશ કોના અમલમાં ઉપયોગી છે ?
 (a) પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ (b) સીમાંત પડતર પદ્ધતિ
 (c) ગુણોત્તર વિશ્લેષણ (d) તકનીકી વિશ્લેષણ
- (7) 60% શક્તિએ કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા ₹ 1,60,000 છે અને 80% શક્તિએ કારખાના પરોક્ષ ખર્ચા ₹ 2,00,000 છે, તો ઉપરનામાં સમાયેલા સ્થિર કારખાના પરોક્ષ ખર્ચ _____ હશે.
 (a) ₹ 10,000 (b) ₹ 40,000 (c) ₹ 20,000 (d) ₹ 2,20,000
- (8) બજેટ વિચલન = _____.
 (a) ખરેખર ખર્ચ - બજેટ ખર્ચ (b) બજેટ ખર્ચ - પ્રમાણ ખર્ચ
 (c) બજેટ ખર્ચ - ખરેખર ખર્ચ (d) (ખરેખર જથ્થો x પ્રમાણ દર) - ખરેખર ખર્ચ
- (9) ચૂકવેલ કલાકો અને કામના કલાકો વચ્ચેનો તફાવત _____ નામથી ઓળખાય છે.
 (a) મજૂરી દર વિચલન (b) મજૂર કાર્યક્ષમતા વિચલન
 (c) નિષ્ક્રિય સમય વિચલન (d) મજૂરી ઉપજ વિચલન
- (10) નીચેનામાંથી કયું વિચલન તપાસનું મોડેલ નથી ?
 (a) અંકુશ-ચાર્ટ મોડેલ (b) ખર્ચ-લાભ મોડેલ
 (c) આલેખ મોડેલ (d) આંકડાશાસ્ત્રીય સૂચકતા મોડેલ
- (11) $C < (1 - P)L$ ના સૂત્રમાં Lનો અર્થ થાય _____.
 (a) તપાસનો ખર્ચ (b) કુલ ખર્ચ (c) ચોખ્ખી ખોટ (d) ચોખ્ખો લાભ
- (12) $(1 - P) =$ _____.
 (a) વિચલન બિનઅંકુશિત હોવાની સંભાવના (b) પ્રક્રિયા અંકુશમાં હોવાની સંભાવના
 (c) પ્રક્રિયા બિનઅંકુશિત હોવાની સંભાવના (d) વિચલન અંકુશિત હોવાની સંભાવના

ND-115

November-2024

M.Com., Sem.-III

**504 (EA) : Management Accounting-I
(New)****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. Write difference between Management Accounting and Financial Accounting. Discuss the limitations of Management Accounting. **14**

OR

1. 'Nova' Limited manufactures product 'Gold' and the direct material cost is budgeted as follows : **14**

Material-T : 30 units at ₹ 60 each for every unit of product 'Gold'.

The price of material 'T' has gone up after the above budget and reaches to ₹ 90 per unit. In the light of this information, the management has carried out a market study to confirm that material 'L' can work as substitute of material 'T' and is available at ₹ 78 per unit.

At the end of the budget period, the statement of material cost indicated that product 'Gold' was produced to the extent of 1000 units by using material 'T' as follows :

Quantity used : 33000 units at the cost of ₹ 90.60 per unit.

Analyse the Material Cost Variance as follows :

- (i) As per Traditional Approach
(ii) As per the Opportunity Cost Approach

Explain the difference in both approaches from the view point of management.

2. Wisdom Chemicals Company Limited manufactures two products PT. and MN by mixing the following raw materials in the proportion shown as under : **14**

Raw Materials	Product PT	Product MN
P	80%	—
T	20%	—
M	—	50%
N	—	50%

The finished weight of products PT and MN are equal to the weight of their ingredients.

During the month of December, it is expected that 120 tons of product PT and 400 tons of product MN will be sold.

Actual and budgeted inventories for the month of December are as follows :

	Actual Inventory (1st December) Quantity (tons)	Budgeted Inventory (31st December) Quantity (tons)
Raw-Material		
P	30	40
T	20	80
M	400	600
N	500	400
Product		
PT	20	10
MN	100	120

The purchase price of material for December month is expected to be as follows :

Material	Cost per ton (₹)
P	250
T	200
M	50
N	100

All materials will be purchased on 5th December.

Prepare :

- (1) The Production Budget for the month of December.
- (2) The Material Requirement Budget for the month of December.
- (3) The Material Purchase Budget including the expenditure for materials for the month of December.

OR

2. What is Budgetary Control ? Explain the advantages and limitations of Budgetary Control and also write a short note on Master Budget.

3. Manoj Limited has adopted system of standard cost for its product 'Paduka'. The following details are provided by management of the company for the year 2023-24. From this information, you are asked to prepare necessary account as per partial plan : 14

Particulars	Standard (₹)	Actual (₹)	Name of Variance	Amount (₹)
Material	36,000	37,000	Material Price Variance	- 400
			Material Usage Variance	-600
Labour	43,200	43,600	Labour Rate Variance	+ 400
			Labour Efficiency Variance	- 800
Variable Overheads	54,000	54,200	Variable Overheads Expenses Variance	+ 1000
			Variable Overheads Efficiency Variance	- 1,200
Fixed Overheads	32,000	32,600	Fixed Overheads Expenses Variance	-600
Total Cost	1,65,200	1,67,400		-2,200
Sales	2,40,000	2,40,000		-
Profit	74,800	72,600		-2,200

OR

3. Differentiate between 'Single Plan' and 'Partial Plan'. 14

4. Explain the different models for investigation of variances. 14

OR

4. (A) Momai Limited operates a standard costing system in its factory. Based on its past records, it appears that the material cost variance happens to be ₹ 12,000 a month, on an average. If the cause of the variance can be found and is correctible, the correction process will require two months. This correction is likely to have favourable effect for a period of two months. 7

The investigation of variance will cost ₹ 2,000. Correction of the cause of variance will cost ₹ 4,000 and the probability for finding the cause is 0.40.

Would you recommend launching an investigation ? Why ?

What is the minimum probability of finding a correctable cause that would justify an investigation ?

- (B) Write note on : Objectives of Variance Analysis. 7

5. Choose the correct option : (Any Seven) 14

(1) Management Accounting begins where _____ ends.

(a) Financial Accounting

(b) Cost Accounting

(c) Human Resource Accounting

(d) Inflation Accounting

- (2) Financial Accounting data is primarily meant for _____.
 (a) External users (b) Internal users (c) Employees ☒ (d) Bank
- (3) When was the term Management Accounting coined?
 (a) 1940 ☒ (b) 1950 (c) 1960 (d) 1970
- (4) Operating Variance = _____.
 (a) Original Standards – Revised Standards
☒ (b) Revised Standards – Actual Results
 (c) Original Standards – Actual Results
 (d) None of these
- (5) Which budget is the first step of budgetary system and all other budgets depend on it?
 (a) Cash Budget (b) Production Budget
☒ (c) Sales Budget (d) Master Budget
- (6) Budgetary control helps in implementation of
 (a) Standard Costing (b) Marginal Costing
☒ (c) Ratio Analysis ☒ (d) Technical Analysis
- (7) At 60% capacity, factory overheads are ₹ 1,60,000 and at 80% capacity factory overheads are ₹ 2,00,000. Amount of fixed factory overheads included in the above amount would be –
 (a) ₹ 10,000 (b) ₹ 40,000 ☒ (c) ₹ 20,000 (d) ₹ 2,20,000
- (8) Budget Variance = _____.
☒ (a) Actual Cost – Budgeted Cost (b) Budgeted Cost – Standard Cost
☒ (c) Budgeted Cost – Actual Cost ☒ (d) $(AQ \times SR) - \text{Actual Cost}$
- (9) The difference between hours paid and hours worked is known as _____.
 (a) Labour Rate Variance ☒ (b) Labour Efficiency Variance
 (c) Idle Time Variance (d) Labour Yield Variance
- (10) Which is not a variance investigation model?
☒ (a) Control chart model (b) Cost benefit model
☒ (c) Graphical model ☒ (d) Statistical significance model
- (11) In the formula $C < (1 - P)L$, L denotes for _____.
☒ (a) Cost of Investigation (b) Total cost
 (c) Net Loss ☒ (d) Net Benefit
- (12) $(1 - P) =$ _____.
☒ (a) Probability that the variance is uncontrollable.
 (b) Probability that the process is in control.
 (c) Probability that the process is uncontrollable.
☒ (d) Probability that variance is controllable.